

Utlåtande om Skålsta grafitfyndighet.

Beställt av Mälardalens Gruvaktiebolag hos SGU.

(*utl-1928.htm*)

Till UKF:s Första sida

Till Grafitgruvan

Till Ämnesområden

Av denna handling framgår att det 1928 inte bröts grafit någonstans i Sverige. Det gör det för övrigt inte heller nu. Vid Håtuna finns således att viktigt grafitresurs, som kan behöva tagas i anspråk i framtiden.

UKF har en mycket dålig kopia av handlingen på gammaldags värmekänsligt kopieringspapper. Den maskinskrivna texten har ändrats med överskrivningar och vid kopieringen har det blivit uttydligt. Sådana ställen är markerats med (...) eller (?).

Avskrift.

På anmodan av Mälardalens Gruvaktiebolag såsom ägare till SKÅLSTA GRAFITFYNDIGHET i Håtuna socken av Uppsala län får jag härmed avgiva följande utlåtande:

Fyndigheten är belägen omedelbart OSO om Skålstads säteri intill bilväg. Avståndet till Erikssunds färjeställe är 3 1/2 km. och till Sigtuna ungefär 13 km. Till Märsta järnvägsstation vid järnvägen Stockholm - Uppsala är det omkring 23 km. Fågelvägen till Mälaren vid Håtunaholm är 2 1/2 km, landsvägen föga längre. Med hänsyn till det ringa avståndet till vattenfarled är fyndighetens läge sålunda gynnsamt.

Fyndigheten är belägen i ett stråk av gnejser, ofta (genomsatta?) av granit och pegmatit. Själva malmen utgöres av en linsformig inlagring av grafitrik gnejs, närmast begränsad av kvartsitiska (...-kar?). Åtminstone i SÖ:a spetsen är grafiten uppdelad på flera band. Strax N om denna spets (anstår?) amfibolit. Hållarna i närmaste omgivning består av granatgnejs med intrusioner av granit och pegmatit. Den allmänna strykningsriktningen är ungefär OSO-VNV med i regel branta stupningar mot NNO. I malmens östra del stryker malmen (NNV-NV?) men svänger sedan mot NV till VNV. Invid Skålstad gård är grafit till ett par decimeters bredd blottad i en liten håll med strykning N 60 gr V och med c:a 80 gr stupning mot (NNO?). Malmen är blottad i sin östra del dels i håll med skärpning dels i trenne jordrymningar och schakt. Längst i öster är bredden c:a 1/2 m. men ökar mot NV till dryga 3 m. i NV:ligaste schaktet. Stundom når bredden upp till 5 m. Med hänsyn till de allmänna geologiska förhållandena synes det mycket troligt, att blottningen invid gården kan vara malmens västra spets. Avståndet från denna håll till västligaste gropen är ca 175 m. Avståndet från nämnda blottning eller schakt till malmens östra spets är c:a 30 m. Den med säkerhet kända malmarealen kan beräknas till 100 kvm. vartill som sannolik area kan läggas minst 100 kvm. Ingen hänsyn är i detta fall tagen till uppgiften om att grafit anträffats i ett täckdike, vilken uppgift, om den är riktig, endast styrker här gjorda antaganden om en fortsättning av malmen, antingen det är ett och samma eller flera stråk, som följa varandra parallellt.

Den uppbrutna malmen är mycket jämn och består förutom av grafit även av kvarts, ljus glimmer (...kevit), något granat samt kisel, mest magnetkis. Grafiten är delvis tydligt fjällig, men även fingrynig och hopblandad med kis. Ett prov uttaget av det flertal för malmen typiska stoffer har vid analys visat en halt av 25,6 % grafit och 11,2 % svavel, ett resultat

som torde ganska väl motsvara malmens genomsnitt. Den höga kiselhalten är ju besvärande vid anrikningen, men anmärkas bör att grafiten gärna åtföljes av svavel även vid större utländska fyndigheter.

Enligt uppgift har ur fyndigheten tidigare brutits c:a (500?) ton, varav 250 ton år 1917 ur en (20?) m. djup skärpning. Av dessa 250 ton erhöles 200 ton anrikningsrågods. Under åren 1925-26 har av den nuvarande ägaren uttagits c:a 200 ton, varav en del kvarligger vid gruvan. Största djup intill vilket brytning skett är 20 m.

Som förut framhållits kan den kända malmarean beräknas till 100 kvm. vilket med 20 m:s avsättning(?) giver 2000 kbm. eller c:a 5000 ton berg. Med en malmprocent av (80%?) motsvarar detta c:a 4000 ton anrikningsgods, med en halt av 20 - 25 % grafit. Om man bortser från kvarliggande varp, äro ur gruvan borttagna 700 ton berg eller 560 ton rågods. I gruvan skulle då inom den kända arean intill 20 m:s djup kvarstå c:a 3440 ton rågods. Inom den som sannolik betecknade arean kan till samma djup förmodas finnas c:a 4000 ton rågods.

Med hänsyn till fyndighetens goda läge, de gynnsamma grafitpriserna samt till att för närvarande ingen grafitgruva är under bearbetning i Sverige, synas omständigheterna avgjort tala för att Skälsta grafitgruva är av sådant värde, att en brytning skall kunna vara lönande, men samtidigt också för en närmare undersökning ej endast av fyndigheten själv utan även av dess omgivningar.

Med anledning av vad som ovan anförts får jag sålunda föreslå:

1. Jordrymningar såsom billigaste och nära nog effektivaste undersökningsmetod utföres på lämpliga mellanrum mellan den NV:ligaste skärpningen och blottningen invid gården. Härvid skall vederbörlig hänsyn tagas till de geologiska data så att klarhet vinnes om sistnämnda håll tillhör huvudstråket. Vidare bör blottningsförsök göras, där den föregivna blottningen av grafit i täckdiket skulle vara att finna. För stråkets lokalisering torde en omsorgsfull magnetometermätning kunna vara av värde även om erhållna drag icke uppgå till mer än ett fåtal grader.

---

2. För att utröna huruvida flera fyndigheter finnas i närheten och för att förhindra eventuell konkurrens bör prospektering företagas i det malmförande stråkets geologiska fortsättning åt såväl SV som SO. En dylik undersökning bör föregås av en geologisk rekognosering av de misstänkta områdena, varvid även Bålsta-stråket bör medtagas. Först därefter böra elektriska mätningar ifrågasättas, då de bäst kunna utnyttjas om en geologisk undersökning gått före. En elektrisk undersökning kostar 300 kr. pr dag eller 7500 kr. pr månad, varvid beräknas 25 arbetsdagar. På en månad bör medhinnas mätning av ett 2 km. långt och 1/2 km. brett stråk.

I och för planerandet av en brytning och för eventuella nybyggnader är det ju av värde att känna möjliga tillgångar. Vid beräkandet av dessa kan man utgå ifrån att en viss proportion bör råda mellan längd, bredd och djup. Även om den kända fyndigheten vid fortsatt undersökning visar sig nå djupare än de 20 m. som här beräknats, synes det dock försiktigast att icke räkna med några avsevärt större djupgåenden, åtminstone på så pass smala stråk, som det här är fråga om.

Stockholm 50 den 10 maj 1928

Alvar Högbom fil. dr. bitr. geolog vid Sveriges Geol. Undersökning.

Ekonomiska kartorna med de inmutade Slälsta- och Nyborgsgruvorna

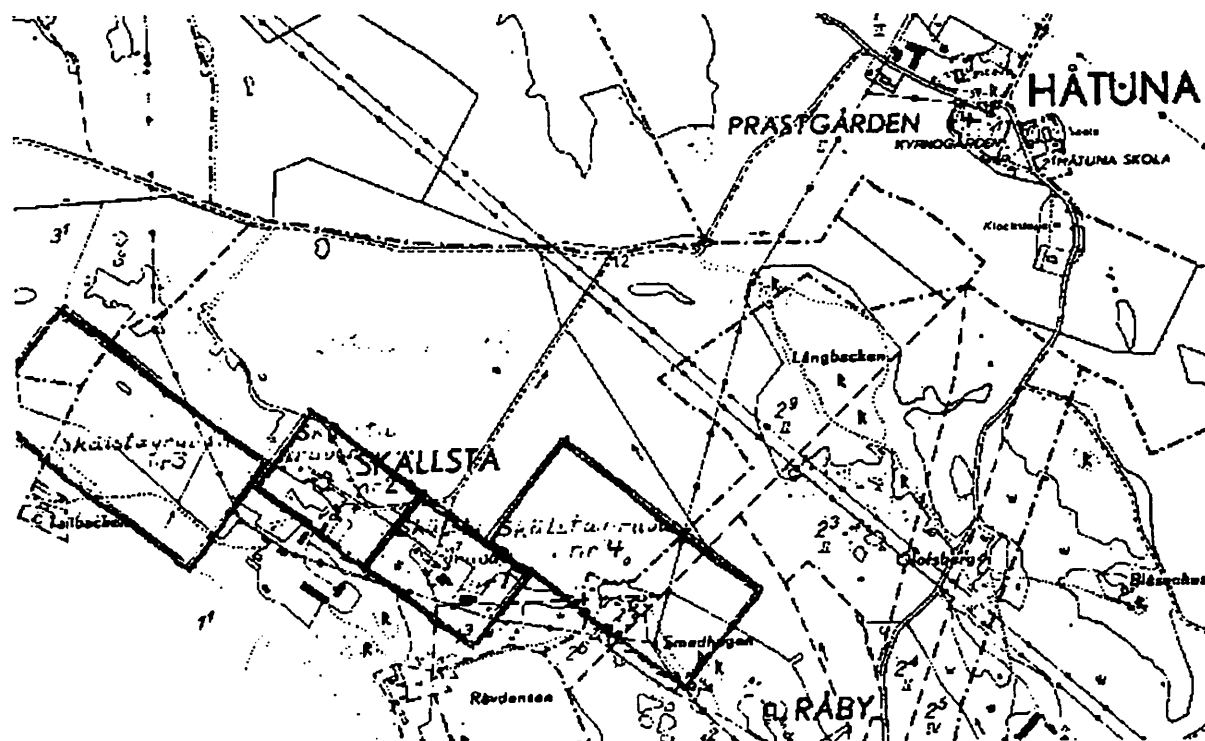
(ekkartan.htm)

[Till UKF:s förstasida](#)

[Till Skälstagravan](#)

[Till Ämnesområden](#)

Skälstagravan 1 - 4

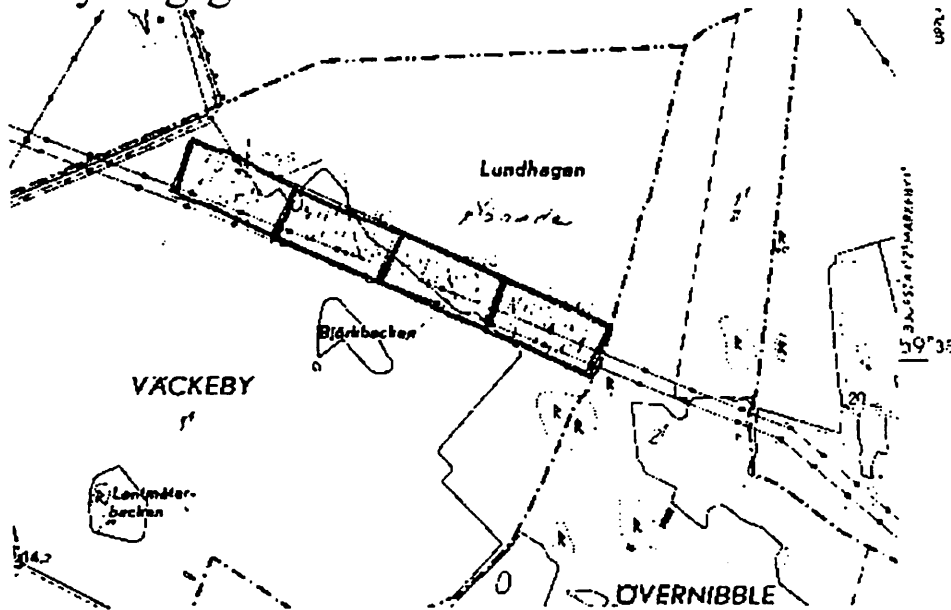
Endast Skälstagravan nr 1 har öppnats

[Till UKF:s förstasida](#)

[Till Skälstagruvan](#)

[Till Ämnesområden](#)

Nyborgsgruvan 1 - 4

Nyborgsgruvorna har aldrig öppnats

[Till UKF:s förstasida](#)

[Till Skälstagruvan](#)

[Till Ämnesområden](#)

[Upp](#)

Statistik över grafitbrytningen i Håtuna

(statistik.htm)

[Till UKF:s förstasida](#)

[Till Skälstagravan](#)

[Till Ämnesområden](#)

Ur Sveriges officiella statistik
Industri och bergshantering

Bergshantering

Ur årsberättelserna för Skälstagravan
Av kommerskollegium

Skälstagravan i Håtuna - 25 % malmhalt

	Namn dagbrott fr. 1940 schakt	Antal gruvor - utmål	Antal veckor/dagar med brytning	Brutet berg - ton	Användbar malm	Malmens värde - Kr	Erhållen anrikningsmalm - ton
1917	Loggruvan (ej utmåslagd)	1	4 veckor	250	200		
1924	Skälstagravan Nr1	1	6 veckor	300	280		
1935	Skälstagravan	1	30 dagar	300	275	5800	-
1936	Skälstagravan	1	50	300	250	7500	-
1937	Skälsatgruvan	1	30	130	100	3000	-
1938	Skälstagravan	1	43	492	192	17460	-
1939	Skälstagravan	1	180	1878	549	21960	-
1940	(gruvlaven byggs)	1	89	813	76	8393	134
1941	(Alfred Gran)	1	294	1233	171	17965	301
1942	Skälstagravan	1	240	845	140	15400	151
1943	Skälstagravan	1	240	1982	131	14 470	876
1945	Skälstagravan	1	44	1137	740	37 230	129

(1944)

Brytningsberättelse
för
Skälsta grafitgruva, Håtuna socken, Uppsala län.
År 1944

Under det gångna året har ingen brytning av malm eller flottering förekommit. Till malmverket har inmatats 479,95 ton malm för tillverkning av grafit för smörjändamål.

Under året har levererats 285,725 ton grafit med c:a 25 % C för smötjningsändamål och 12,974 ton för industriellt bruk.

Stockholm den (-)/1 1945
AKTIEBOLAGET GRAFIT
Enligt uppdrag
Ernst Rothelius
Gruvföreståndare

/ J. Wernroth

(Dito för 1945 - jämför med statistiska sammanställningen ovan)

....
Brytning har skett endast inom utmålet Skälsta grafitgruva nr 1.

Brytningsarbetet har pågått under tiden 18/1 - 12/3 med tillsammans 44 dagar. Brytningen har skett i form av ortdrivning på 32 m nivå. Hela malmbredden har tagits ut. Ingen schaktsänkning har förekommit

Totalt har under året drivits 39 m ort med dimensionerna: Bredd 2 - 5 m, höjd 2,2 - 3,5 m. 1136,6 ton berg har brutits, varav 268,0 ton gråberg och 868,6 ton malm. Till malverket har inmatats 229,5 ton malm. Härav har erhållits 100,6 ton grafit för smörjändamål med ca 25 % C och genom flotation av återstoden utökad med en kvantitet omald norsk grafitlig har ca 62 ton slig med en kolhalt av 75-85 % C erhållits.

Under året har levererats 205,5 ton grafit för smörjningsändamål och 42,6 ton för industriellt bruk.

Stockholm den 28/2 1946
AKTIEBOLAGET GRAFIT
Enligt uppdrag

Ernst Rothelius
Gruvföreståndare

/ A. Iwarsson

I följande brytningsberättelser kan man följa avvecklingen av Skälstagruvan

(Dito 1946)

Under det gångna året har ingen brytning av malm eller flottering förekommit. Till malverket har inmatats 438,1 ton malm för tillverkning av grafit för smörjändamål.

Under året har levererats 311,0 ton grafit med cirka 25 % C för smörjningsändamål och 36,0 ton för industriellt bruk

(Underskrift som ovan)

(Dito 1947)

Under det gångna året har ingen brytning av malm eller flottering förekommit. Till mal(m!)verket har inmatats 296,6 ton malm för tillverkning av grafit för smörjningsändamål.

Under året har levererats 163 ton grafit för smörjningsändamål med c:a 25 % C och 1,3 ton för industriellt bruk.

(Underskrift som ovan)

(Dito 1948)

Under det gångna året har ingen brytning av malm, malning eller flotering förekommit.

Från ineliggande lager färdig vara har under året levererats för smörjningsändamål 160,2 ton och 1,10 ton för industriellt bruk.

(Underskrift som ovan)

(Dito 1949)

Under det gångna året har ingen brytning av malm, malning eller flotering förekommit.

Från ineliggande lager färdig vara har under året levererats för smörjningsändamål 54,0 ton och 9,2 ton för industriellt bruk

(Underskrift enligt ovan)

Upp

Till UKF:s förstasida

Till Skälstagruvan

Till Ämnesområden